

หัวข้อการค้นคว้าแบบอิสระ	ความชุกและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นในกลุ่มชาวเขาเผ่าอาข่า โรงพยาบาลแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ผู้เขียน	นางสาวศิริลักษณ์ สุขะ
ปริญญา	เกศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเภสัชกรรม)
อาจารย์ที่ปรึกษา	อ.ดร.ภญ.เพ็ญกาญจน์ กาญจนรัตน์

บทคัดย่อ

ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดประเภทฝิ่นแบบผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่จัน ผู้รับการบำบัดบางส่วนเกิดอาการถอนฝิ่นขึ้น และพบว่ามีการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง แต่ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลยาที่ใช้ ชนิดของยาที่ใช้ แหล่งที่มา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา ซึ่งการใช้ยาเพื่อบรรเทาอาการถอนฝิ่นด้วยตนเอง อาจทำให้เกิดการใช้ยาที่ไม่เหมาะสม และเกิดอันตรายได้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่น ในกลุ่มชาวเขาเผ่าอาข่า ที่รับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทั้งหมดในโรงพยาบาลแม่จัน จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มชาวเขาเผ่าอาข่าที่รับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยเมทาโดน ในโรงพยาบาลแม่จัน จำนวน 171 คน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 ถึงมีนาคม 2557 รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นด้วยสมการถดถอยโลจิสติก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.17 ± 11.65 ปี ไม่ได้รับการศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดอาการถอนฝิ่น 158 ราย (ร้อยละ 92.4) มีอาการถอนฝิ่นอย่างรุนแรง 78 คน (ร้อยละ 49.4) มีการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นอย่างน้อย 1 ชนิด ขณะที่รับการบำบัดรักษา จำนวน 68 ราย (ร้อยละ 39.8) พบว่ายา ترامาดอล เป็นยาที่ใช้ในการบำบัด

อาการถอนฝิ่นมากที่สุดในผู้รับการบำบัด 44 คน (ร้อยละ 64.7) มีการใช้ยาบำบัดอาการถอนฝิ่นที่ไม่เหมาะสม ร้อยละ 82.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่น ได้แก่ ปริมาณเมทาโดนที่ได้รับไม่เพียงพอ ($OR = 6.07, 90\%CI = 1.72-21.45$) การใช้สารเสพติดอื่นร่วมกับฝิ่น ($OR = 3.74, 90\%CI = 1.89-7.37$) การเข้ารับการบำบัดรักษามากกว่า 6 ครั้งขึ้นไป ($OR = 2.73, 90\%CI = 0.73-2.42$) การเข้ารับการบำบัดรักษา 2-5 ครั้ง ($OR = 2.68, 90\%CI = 1.31-5.47$) การเกิดอาการถอนฝิ่นที่รุนแรง ($OR = 2.24, 90\%CI = 1.44-4.14$) การไม่ได้รับศึกษา ($OR = 2.24, 90\%CI = 1.03-4.87$) และปริมาณฝิ่นที่ใช้เพิ่มขึ้น 1 กรัม ($OR = 1.38, 90\%CI = 1.12-1.71$) เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบพหุคูณพบว่าปัจจัยด้านการใช้สารเสพติดอื่นร่วมกับฝิ่น ($OR = 3.67, 95\%CI = 1.57-8.55$) และจำนวนครั้งของการเข้าบำบัดรักษา ($OR = 2.10, 95\%CI = 1.06-4.15$) สามารถทำนายการเกิดการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นได้ร้อยละ 26.0 ($p < 0.05$)

ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้รับการบำบัดรักษาฝิ่นส่วนใหญ่มีการใช้ยาด้วยตนเองเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นและใช้ยาที่ไม่เหมาะสมในระดับสูง ดังนั้นควรพัฒนาแนวทางการบำบัดรักษาให้สามารถจัดการให้เมทาโดนได้เพียงพอ ไม่ให้เกิดอาการถอนฝิ่น และเพิ่มบทบาทของเภสัชกรในการให้คำแนะนำและดูแลการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการถอนฝิ่นที่เกิดขึ้นระหว่างการบำบัดรักษา จะช่วยลดความเสี่ยงและอันตรายจากการไปซื้อหาและใช้ยาอย่างไม่ถูกต้องด้วยตนเอง

Independent Study Title	Prevalence and Factors Associated with Self-Medication for Opium Withdrawal Symptoms in Akha Drug Users in Maechan Hospital, Chiang Rai Province
Author	Miss Sirilak Suya
Degree	Master of Pharmacy (Pharmacy Management)
Advisor	Dr. Penkarn Kanjanarat

ABSTRACT

Akha drug users receiving drug addiction treatment in Methadone clinic at Maechan Hospital report of opium withdrawal symptoms and attempts self-medication to relieve these symptoms. There is limited information of self-medication on types, sources of the medications, and factors associated with self-medication for opium withdrawal symptoms. Self-medication for opium withdrawal symptoms may encounter inappropriate drug use and cause harm.

This study aimed to identify prevalence and factors associated with self-medication for opium withdrawal symptoms in Akha drug users receiving drug addiction treatment in Maechan Hospital Chiang Rai province. One hundred and seventy one drug users with methadone treatment were recruited during October 2013-March 2014. This study was a cross-sectional analytical study. The data were collected using semi-structure interview questionnaire by the researcher with Akha interpreter. Descriptive analysis include percent, mean. Factors associated with self-medication were analyzed using univariate and multivariate logistic regression analysis.

Most of the Akha drug users were men with average age of 47.17 ± 11.65 years, reported of no education with labor career. 158 drug users (92.4%) under methadone treatment reported of having opium withdrawal symptoms, of which 78 (49.4%) had serious symptoms. Of all the drug users, 68 persons (39.8%) used at least 1 self-medication to relieve opium withdrawal symptoms

during the treatment. Tramadol was the most frequent reported self-medication (44 drug users, 64.7%) Inappropriate self-medication was 82.4% Factors associated with self-medication for opium withdrawal symptoms were inadequate methadone dosage (OR = 6.07, 90%CI = 1.72-21.45), use other illicit drugs with opium (OR = 3.74, 90%CI = 1.89-7.37), receiving opium treatment from 6 times onward (OR = 2.73, 90%CI = 0.73-2.42), receiving opium treatment 2-5 times (OR = 2.68, 90%CI = 1.31-5.47), seriousness of opium withdrawal symptoms (OR = 2.24, 90%CI = 1.44-4.14), no education (OR = 2.24, 90%CI = 1.03-4.87), and increase 1 gram of opium use (OR = 1.38, 90%CI = 1.12-1.71). From multivariate logistic regression analysis, use other illicit drugs with opium (OR = 3.67, 95%CI = 1.57-8.55), frequency of receiving opium treatment (OR = 2.10, 95%CI = 1.06-4.15) could significantly predict self-medication for opium withdrawal symptoms ($R^2 = .260, p < 0.05$).

These findings showed that most Akha drug users had opium withdrawal symptoms during drug addiction treatment and inappropriately self-medicate to relieve the symptoms was prevalent. It could be suggested that methadone treatment guideline should aim to provide adequate dosage for the drug users. Pharmacist should manage self-medication to relieve opium withdrawal symptoms during opium treatment. These may reduce risk of inappropriate self-medication and drug-related problems.